

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด -19

ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

The Public Political Participation in COVID-19 Control Measures in Phu Wiang District, Khon Kaen Province

นายรัฐกุล เสนารา,

ชาญชัย ฮวดศรี และ ปรชญา มีโนนทองมหาศาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Rattagool Senara,

Chanchai Huadsri and Pruchya Meenonthonmahasanand Assist

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Corresponding Author, Email: rattagool.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น 4) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วม

* วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 13 กรกฎาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 15 กรกฎาคม 2564

ทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน และอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม ด้านการดำเนินงาน ควรใช้โซเชียลมีเดียเพื่อแจ้งข่าวสาร ด้านการรับผลประโยชน์ ควรประชาสัมพันธ์การใช้แอปพลิเคชันหมอชนะและไทยชนะ ด้านการติดตามและประเมินผล ควรมีการชี้แจงข้อมูลที่ต้องให้ประชาชนได้รับทราบ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมทางการเมือง; มาตรการควบคุมโรคโควิด -19

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the level of public political participation in COVID-19 control measures in Phu Wiang District, Khon Kaen Province; 2) to compare the level of public political participation with COVID-19 control measures in Phu Wiang District, Khon Kaen Province, classified by the samples' factors; 3) to study the Four Iddhipāda (Paths of Accomplishment) affecting the public political participation in COVID-19 control measures in Phu Wiang District, Khon Kaen Province; 4) to study the guidelines for promoting the public political participation in the COVID-19 control measures in Phu Wiang District, Khon Kaen Province by using mixed research methods. The samples consisted of 398 participants and eight key informants. The tools used to collect data were the questionnaires and interviews. The data analysis was conducted using a social science computer program, and the content was analyzed together with its contexts.

The research results were as follows:

1) The public political participation in COVID-19 control measures in Phu Wiang District, Khon Kaen Province, was statistically rated at a high level, excepted the aspect of taking benefits rated at the moderate level.

2) The comparative results indicated that the people with differences in age, education, occupation, and monthly income had their political participation differently; for those with gender differences had their political participation indifferently, and the Four Iddhipāda Dhammas (Paths of Accomplishment) has affected on the level of the political participation with significant statistic relation of 0.01.

3) The guidelines for promoting public political participation are that: in terms of making a decision, the public should be allowed to participate in the meeting; in terms of operational aspect, social media to inform news should be used; in the aspect of taking benefit, the use of Mor-Chana and Thai-Chana applications should be promoted; in regards to monitoring and evaluation, correct information should be disclosed to the public.

Keywords : The Public Political Participation; Covid-19 Control Measures

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยสังคมใดจะมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงข้ามสังคมใดประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ กล่าวได้ว่าหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมในการปกครองของพลเมือง ซึ่งนอกจากเป็นการสะท้อนการยืนยันในสิทธิเสรีภาพของสมาชิกในสังคมแล้ว ยังเป็นการยืนยันถึงความเสมอภาคของสมาชิกของสังคมอีกด้วย ซึ่งในส่วนของการกระบวนการทางการเมืองนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองแท้จริง คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมกิจกรรมเหล่านี้ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้คือกระบวนการทางการเมืองซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลและองค์ประกอบทางการเมืองที่ครอบคลุมระบบปฏิสัมพันธ์(interaction system) ทางการเมืองทั้งหมด จะทำให้เข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลและองค์การทางการเมืองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ไวรัสโคโรนาหรือที่เรารู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อ โควิด-19 เป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 1960 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากที่ใด แต่เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมด 6 สายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้ เป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็น “ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่” และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โควิด-19” (COVID-19) นั่นเอง โดยไวรัสชนิดนี้มีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคมปี 2019 และขณะนี้โรคโควิด-19 มีการระบาดใหญ่แพร่กระจายไปยังพื้นที่ต่างๆทั่วโลก ส่งผลกระทบทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากในหลายประเทศทั่วโลก

ไวรัสโควิด-19 เป็นเชื้อไวรัสประเภทหนึ่งที่สามารถแพร่กระจายจากคนสู่คนผ่านทางละอองน้ำมูก น้ำลาย จากจมูกหรือปากซึ่งออกมาเมื่อผู้ป่วยโรคโควิด-19 ไอ จามหรือพูด ละอองเหล่านี้ค่อนข้างหนัก ไปไม่ได้ไกล และจะตกลงสู่พื้นอย่างรวดเร็ว เราสามารถรับเชื้อโรคโควิด-19 ได้จากการหายใจเอาละอองเหล่านั้นเข้าไปจากผู้ป่วย ซึ่งละอองเชื้อโรคเหล่านี้ยังตกลงสู่วัตถุและพื้นผิวต่างๆ เช่น โต๊ะ ลูกบิดประตู ราวจับ และเมื่อมีคนเอามือไปสัมผัสพื้นผิวเหล่านั้นแล้วมาจับตา จมูก หรือปาก ก็จะมีเชื้อโรคดังกล่าวติดมาด้วย และเนื่องจากความเสี่ยงจากการติดเชื้อดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรักษาระยะห่างจากผู้อื่นอย่างน้อย 1 เมตร (Social Distancing)

สำหรับในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข ยืนยันพบผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทยครั้งแรกเป็นนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีน อายุ 61 ปี ที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ในวันที่ 2 มกราคม 2563 และเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2563 ตรวจพบคนขับแท็กซี่ อายุ 50 ปี ซึ่งผลตรวจยืนยันว่าเป็นผู้ป่วยโควิด-19 เนื่องจากก่อนหน้านี้ได้รับผู้โดยสารชาวจีน ถือเป็นคนไทยรายแรกที่ติดเชื้อโควิด-19 ต่อมาได้รับการรักษาจนหายดีเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ และยังมีการตรวจพบผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจากโรคระบาดดังกล่าวอีกด้วย ทำให้รัฐบาลได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร และกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 เป็นโรคติดต่ออันตราย เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมและติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวอย่างใกล้ชิด โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ พร้อมทั้งได้มีการออกมาตรการควบคุมหลัก ที่รับรองตามข้อกำหนดออกตามในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 1) ข้อ 11 เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2563 ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่กำหนดตามรูปแบบกิจกรรมการใช้ชีวิตของประชาชนเป็นหลัก ทั้งในส่วนของระดับประเทศ ระดับชุมชน จนถึงระดับปัจเจกบุคคล เนื่องจากมีการแพร่กระจายของเชื้อไปยังจังหวัดต่างๆ ผ่านทางการเคลื่อนย้ายของประชากร ทำให้ทุกภาคส่วนต้องมีความตื่นตัวและเฝ้าระวัง และด้วยผลกระทบที่กระจายเป็นวงกว้างทำให้ประชาชนทุกคนได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่การท่องเที่ยวที่ถูกคำสั่งปิด ซึ่งอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นก็เป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดขอนแก่นทั้งในทางธรรมชาติ นิเวศวิทยา ธรณีวิทยา แหล่งโบราณคดี และมีแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เช่น หาดพิทยา 2 หาดสวรรค์ เกาะกุดหิน ผาชมตะวัน เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวัดวาอารามที่มีชื่อเสียงหลายแห่งอีกด้วย สถานที่เหล่านี้ล้วนถูกคำสั่งปิดในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวซึ่งนำรายได้มาให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ดังนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะเป็นกระบวนการทางการเมือง(political process) จึงเกี่ยวข้องและสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการอบรมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง(political socialization) ซึ่งจะส่งผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลในแต่ละสังคมที่เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลกระทบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ที่เป็นการเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้เกิดการติดเชื้อในเขตพื้นที่ โดยอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นไม่พบผู้ติดเชื้อ และยอดติดเชื้อสะสม 0 ราย จึงเป็นเขตพื้นที่ที่น่าศึกษาว่า ทำไม

ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจึงไม่มีการติดเชื้อโรคโควิด-19 ดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 68,107 คน
3. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คนและผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป/คน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามแนวคิดทฤษฎีของ Cohen and Uphoff เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งรายละเอียดของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามใน 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมิน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามด้วยหลักอิทธิบาท 4 คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมิน

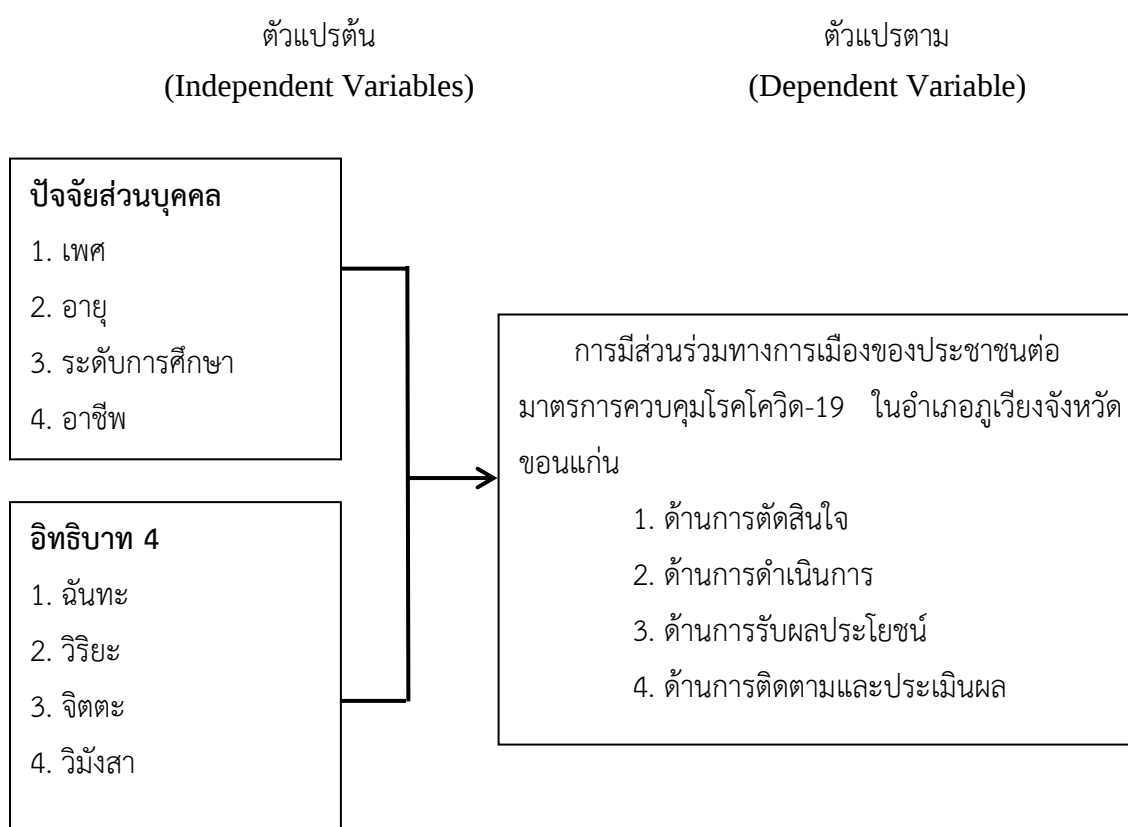
โดยคำถามในส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การสร้างแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale ของลิเคิร์ท (Likert's rating scale)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมิน และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. สถิติเชิงพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. สถิติเชิงอนุมาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) การทดสอบสมมติฐานอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman's rank order correlation coefficient) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด ตามลำดับความสำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-๑๙ ในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย รวมไปถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของ Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. ทั้ง ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการตัดสินใจ ๒) ด้านการดำเนินการ ๓) ด้านการรับผลประโยชน์ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น” สรุปได้ดังนี้

1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ ส่วนด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

2) ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า ด้านฉันทะและด้านจิตตะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน รองลงมา คือ ด้านวิริยะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ และพบว่าหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามและประเมินผล

4) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ 1. ด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุมรับฟังสถานการณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันควบคุมโรคตามมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. ด้านการดำเนินงาน ควรมีการติดตามเฝ้าระวังบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีการเดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ที่มีความถูกต้อง เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารอัปเดตสถานการณ์การติดเชื้อโรคโควิด-19 ผ่านทางโซเชียลมีเดีย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว 3.

ด้านการรับผลประโยชน์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนใช้แอปพลิเคชันหมอชนะและไทยชนะ โดยต้องชี้ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการใช้แอปพลิเคชันทั้งสอง 4. ด้านการติดตามและประเมินผล เมื่อมีข่าวลือเกี่ยวกับการติดเชื้อโควิด-19 หน่วยงานราชการในส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ควรมีการชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อป้องกันการตื่นตระหนกและวิตกกังวลจากข่าวลือดังกล่าว และหน่วยงานราชการในส่วนท้องถิ่นควรมีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ ในทุกวัน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสาร และมีการตระหนักถึงความเสี่ยงที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 อย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมีความตื่นตัว และติดตามสถานการณ์ของโรคโควิด-19 อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งยังปรับตัวได้ดีกับวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ (New Normal) บนพื้นฐานของการป้องกันและควบคุมโรค สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (เยาวลักษณ์ จักรคำ, 2556 : 45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลชมพูมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (กมล เข้มนาจิตรี, 2557 : 80-89) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วนตำบลจังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ฐิตินา อุดมศรี, 2555 : 75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในคลองบางปลากด อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (เทิดศักดิ์ ยอแสงรัตน์, 2560 : 37-57) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ฐานิตา เณลิมช่วง, 2559 : 14) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และหลักอิทธิบาท 4 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่มีเพศต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ ด้านวิริยะ และด้านวิมังสา ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อิทธิบาท 4 คือ หลักแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดความสำเร็จของการทำงานต่างๆ ตั้งแต่ระดับความคิดจนถึงระดับลงมือปฏิบัติและติดตามผล รวมไปถึงการวิเคราะห์ผลเพื่อพัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ โดยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆได้อย่างมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ธัญญ์นิธิ จันทร์เหลือง และคณะ, 2559 : 11-23) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (นัยนา พรหมสวย, 2560 : 1536) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า อิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา และคณะ, 2560 : 2459-2580) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากร องค์กรบริหาร ส่วนตำบลสี้อ อำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ทศพร วงศ์ทะกัณฑ์, 2550 : 35) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิ

บาท 4 ส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (พัชรี ศิลารัตน์, 2557 : 29-38) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 เพื่อให้นโยบายมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ
2. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารนโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ที่มีความถูกต้อง ผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์ และสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ
3. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการสนับสนุนหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ และเครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ ให้กับประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อใช้ในกิจกรรมที่มีการรวมตัวของประชาชนจำนวนมาก
4. ประชาชนในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะหลักอิทธิบาท 4 จะช่วยให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการทำแผนการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ให้สอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่ ทั้งในด้านของสังคม วัฒนธรรม การศึกษา และเศรษฐกิจ รวมไปถึงกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่
6. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการร่วมมือกับประชาชนในการปฏิบัติการเฝ้าระวังประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ โดยเฉพาะประชาชนที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ
7. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 รวมไปถึงลักษณะอาการโดยทั่วไปของโรคโควิด-19 และมีการแจ้งถึงพื้นที่ที่มีการ

ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีการอัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ ให้กับเจ้าหน้าที่ อสม. เนื่องจากในการปฏิบัติงานจริง เจ้าหน้าที่ อสม.เป็นกลุ่มแรกๆที่ทำหน้าที่ลงพื้นที่จริงในระดับชุมชนเพื่อเฝ้าระวังบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ อสม. จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด-19

8. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 อย่างทันต่อเหตุการณ์ ผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ และมีการสนับสนุนให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชันไทยชนะและหมอชนะ เพื่อเพิ่มปริมาณการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนที่สัมพันธ์กับการระบาดของโรคโควิด-19

9. หน่วยงานภาครัฐในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ควรมีช่องทางในการที่ประชาชนจะเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ต่อหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการป้องกันและควบคุมโรคโควิด-19 ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่เกิดความร่วมมือระหว่างกัน เป็นการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีความเหมือนหรือแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้
2. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น อปริหานิยธรรม 7 สารณียธรรม 6 เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อนำมาบูรณาการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน
4. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาในระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมล เข็มนาจิตร์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 8 (17), 80-89.
- ฐานิดา เฉลิมช่วง. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

- ฐิติมา อุดมศรี. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ทศพร วงศ์ทะกัณฑ์. (2550). *การประเมินผลการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทิดศักดิ์ ยอแสงรัตน์. (2560). ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*. 13 (2), 37 – 57.
- ธัญญ์นิธิ จันทรเหลื่อง และคณะ. (2559). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 3 (1), 11-23.
- นัยนา พรหมสวย. (2560). *การใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์*. รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา และคณะ. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ์*. 6 (5), 2459-2480.
- พัชรี ศิลารัตน์. (2557). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 5 (2), 29-38
- เยาวลักษณ์ จักรคำ. (2556). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.